

Anna Prodromou (2019). Women in Conflict Zones: A Collection of Interviews of Cypriot Women (Çatışma Bölgelerindeki Kadınlar: Kıbrıslı Kadınlarla Yapılan Röportajlar Serisi). Nicosia: Erker Publishing House. 197 sayfa. ISBN-10, 13: 9925756405, 978-9925756407.

Özellikle Kıbrıs'ın yakın dönem politik tarihine bakıldığında, ilk bakışta göze görünmeyen lakin tam da görünür olmamasından ötürü ciddi bir sorun olduğu yakın zamanlarda dile getirilmeye başlayan bir vakiadır kadınların görmezden geliniyor olması. Başka bir deyişle, yakın dönem Kıbrıs siyasi tarihinde, özellikle toplumlararası görüşmelere odaklanıldığında, kadınlar ya yokturlar, ya da vardırlar ama 'orada bir yerde, evde, karar alan, savaşan erkekleri beklemektedirler.' Ya da, yeni neslin çatışmacı erkeklerini yetiştirmektedirler... Bu noktadan bakıldığında, aileden toplumsal hayata kadınların toplumdaki yerleri son derece belli: Kamusal alanlarda, ailede, belli rollere hapsolmuş, hapsoldükleri roller içerisinde kendilerine manevra alanları açmaya çalışan, yaratıcı ama bazen farkında olarak bazen de olmayarak, hakim olan ideolojiyi hegemonik kılan insanlar olabiliyor kadınlar. Hemen belirtmek gerekir ki, son yorum dünyada sadece Kıbrıs'a özgün bir sorun değil, yeryüzünde birçok toplumda görülebilecek bir sorun. Sorunu tekrar etmekte fayda var: Kadınların kadın olarak gündelik yaşamda var oluşları, diğer bir deyişle var olup, görülebilir kılınma mücadeleleri dünyada değişik ülkelerde olduğu gibi Kıbrıs'ta da devam ediyor. Devam ederken, her bölgenin kendine özgü tarihi, kültürü ile yoğruluyor.

Anna Prodromou'nun *Women in Conflict Zones (Çatışma Bölgelerindeki Kadınlar)* adlı kitabı, değişik nesillerden Kıbrıslı kadınlar ile yapılmış 19 röportajdan oluşuyor. Prodromou'nun röportajlarında Kıbrıs'ın bugünkü tabirle değişik coğrafi kesimlerinden, cemaatlerinden kadınlar var. Hepsi de Kıbrıs'ın kadınları... Sorunları farklılıklar gösterdiği kadar ortak sorunlar da mevcut. Hepsi de Kıbrıs'ta kadın olmanın getirdiği dayanılmaz ağırlığı yaşayan, yaşarken dönüştüren insanlar... Röportajlar boyunca Kıbrıs'ta kadın olmanın hallerini kendi deneyimleri üzerinden aktaran isimlere bakıldığında, Kıbrıs'ta kadın olmanın tekil bir hal değil, heterojen bir durum içerdiği açıklıkla görülebilmektedir. Röportajları okudukça, kendisini mesleği üzerinden tanımlayan kadınlara rastlayabileceğimiz gibi, kendisini anne olarak tanımlayan; bulunmuş olduğu dini ya da etnik cemaati kimlik olarak hepsinden önemli kılan kişiler olduğu gibi, aynı zamanda kadın olmanın bunların içerisinde en önemli unsur olduğunu belirten kadınlara rastlamak mümkün. Böylece, az önce belirtilen, Kıbrıs'ta kadın olmanın halleri denilebilecek, değişik nesillere ait kadınlardan değişik öyküler, öncelikler, dertler, tasarımlardan haberdar olabiliyoruz. Hepsi de Kıbrıs'ta bugün yaşayan kadınlar.

Antonella Mantovani'nin ifade ettiği gibi, 'kimisi kuşaklar boyunca burada yaşayan, kimileri ise doğdukları yerden daha çok adada hayatlarını sürdüren insanlar. Hepsinden önemlisi, çocukları burada doğup büyüyen ve hayatlarını burada kuran insanlar' (s. 34). Mantovani, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması ile birlikte azınlık statüsünde bulunan Latin cemaatinin parlamentodaki temsilcisi. Hal böyle olunca parlamentodaki yaşamı ile aile hayatı arasında bir seçim yapmak zorunda kalmaktan çok, her ikisinin de hayatında ne kadar önemli olduğunu, ailesinin kendisine vermiş olduğu desteklerin bir kadın olarak kendisi açısından ne kadar önemli olduğunu vurguluyor.

Kitabın ilk röportajının sahibi olan Anna Marangou, kendisini neyin tanımladığı sorusuna kimliklerin çokluğundan bahsederek yanıt verirken, yapmakta olduğu işin hayatında ne kadar önem kazandığını, kadınların geçmişte sorunlarla boğuştuğunu ama günümüzde kadınların toplumsal hayatta eskisi kadar ciddi sorunlar taşımadığını, bizzat kendi yaşamını örnek vererek açıklıyor denilebilir. 'Kapılar'ın açıldığı 2003 yılından bu yana adanın kuzey tarafına yapmakta olduğu turların ilk başlarda çok da olumlu karşılanmadığının altını çizen Marangou, buna rağmen ilerlemek istediği yolda yürüdüğünü ifade ederek aslında kadınların mücadele etmeleri durumunda her şeyi elde edebileceklerine bir örnek olarak gösterilebilir.

Kitap ilerledikçe Kıbrıs'ta yaşayan kadınları gündelik hayatta etkileyen birbirinden farklı birçok konunun olduğunu, adına gündelik yaşam denilen olgunun ne kadar karmaşık ilişkiler ağının bir parçası olduğuna bizzat okuyarak tanıklık edilmekte. Diğer bir deyişle, kimi kadın için dini inancı belirleyici olurken, kimileri için Kıbrıslılık ön plana çıkmakta. Lakin röportaj yapılan kadınların çoğunun belirtmeye çalıştıklarına bakılırsa, özellikle günümüzde kimliklerin akışkan ve değişken oldukları, içinde bulunulan duruma, ortama göre sürekli değişiklik gösterdikleri görülebilmektedir. Belki de Zygmunt Bauman'ın Akışkan Modernlik derken kastetmeye çalıştığı gibi, günümüzde kimlikler bir yerden başka yerlere akmaya devam ederken, bunun Alain Badiou'nun Jacques Lacan'dan ödünçleyerek ifade ettiği üzere bir hakikat kurgusu olduğunu akıldan çıkarmamak gerekiyor. Sadece kadınların değil, (post)-modern insanın bir yandan sürekli değişen, gelişen, evrilen kimlikler içerisinde yaşarken, her ne kadar bu kimliklerin kurgu olduklarını bildikleri ifade edilse dahi, günün sonunda bu kimlikler biz yapan yapbozun önemli birer parçası haline geliyorlar. Bu parçalar, bağlam, zaman, mekân ve ortama göre değişik şekillerde kullanılarak inşa edilmek istenen kimliklerin ya en önemli parçası oluyorlar, ya da bizzat onlar sayesinde 'yeni' kimlikler inşa ediliyor. Röportajlara geniş bir pencereden bakıldığı zaman, farklı nesillere ait Kıbrıslı kadınların, kimlik olgusunu algılamalarında bazı farklar olduğunu görebilmek mümkün. Bu, elbette bir sorun değil. Aksine, kimliklerin çoğul bir yapıya sahip olup, sürekli oluş halinde olduğunu destekleyen bir örnek.

Kitapta röportaj yapılan kadınların ortak yönlerine bakılacak olursa, hepsinin de kendi alanlarında bir şeyler yapan, yapmaya çabalayan insanlar oldukları, çalışmalarında toplumsal eşitlik olgusuna önem veren isimler oldukları söylenebilir. Kitapta Prodromou'nun bu isimleri neden ve nasıl seçtiğine dair herhangi bir bilgi verilmiyor. Ancak, değişik nesillerden kadınların isimlerine bakıldığında, hepsinin kendi alanlarında belli noktalara gelen insanlar oldukları ve yaptıkları işler yanında içinde yaşadıkları topluma bir şeyler katan insanlar olduklarını görebilmek mümkün. İçlerinde Mantovani gibi parlamento üyesi olduğu gibi, Kıbrıs'ta dinler arası diyalog için çabalayan Salpy Eskidjian Weiderud gibi Birleşmiş Milletler ile çalışan bir isim de var. Diğer yandan, daha genç nesil Kıbrıslı kadınlar ile yapılan röportajlarda özellikle aktivizmin öne çıktığını, bir önceki nesil kadınların gerek aktivizm, gerekse politik hayatta yapmış oldukları çabaların bugün biraz daha gelişen bir noktada olduğu iddia edilebilir. Lakin, röportajların geneline bakıldığında Kıbrıs'ta kadın olmanın hallerinin her ne kadar geçtiğimiz nesillere göre daha iyi bir noktada olduğu görülebilse de, gündelik yaşamda özellikle toplumsal cinsiyet noktasında gidilecek yolun uzun olduğu iddia edilebilir.

Kimi kadına göre Kıbrıslılık en önemli kimlik ve hayatı yönlendiren en önemli sorun ise Kıbrıs Sorunu'nun bizzat kendisiyken, başka kişilere göre gündelik hayatta toplumsal cinsiyet, LGBTİ sorunların merkezine alınabilmekte. Anne, barış aktivisti, arkeolog, ressam, şair, politikacı, gazeteci, sivil toplum gibi toplumun değişik alanlarında faaliyet gösteren kadınların yaşamları okuyanlara Kıbrıs Sorunu içerisinde yaşayan kadınların hayatlarından önemli kesitler okuma, anlama ve bunlardan yola çıkarak adadaki durum hakkında düşünme fırsatları sunuyor. Röportajlardan çıkan ortak sonuçlardan bir tanesini Ruzen Atakan şu şekilde ifade ediyor: 'çevre, barış, insanlık gibi konularla ilgilenmek çok güzel olsa da, bunları sadece düşünce ile desteklemek yeterli değil, harekete geçmek lazım.' Diğer bir deyişle, bir konu ile ilgilenmek tek başına yeterli değil, önemli olan harekete geçmek. Atakan 'harekete geçmek lazım' derken, başka bir şekilde Karl Marx'ın 'Filozolar dünyayı yalnızca çeşitli biçimlerde yorumlamışlardır; oysa sorun onu değiştirmektir' sözünü akla getiriyor. Bu ve buna benzer sözleri, kitap boyunca birçok kadından duyabilmek mümkün. Röportaj yapılan kadınların birçoğunda yukarıda ifade edilen sözleri bulabilmek mümkün. Bu da, kadınların hayatın pratik yönüne verdikleri önemi gösteren önemli bir durum olarak görülebilir.

Kadınların günümüzde Kıbrıs'ta kendi seslerini ne oranda duyurabildiği ve bunun ne oranda yeterli olabildiği sorusuna Susana Pavlou'nun vermiş olduğu yanıt, birçok açıdan Kıbrıs'ın günümüzdeki hayatı üzerine çok çarpıcı bir tespit olarak göze çarpmakta. Şöyle ki: Pavlou'ya göre gündelik hayatta erkek egemen bir söylem hâkim ve bunun olduğu bir ortamda, belli konumlarda bulunan kadınlardan mucizeler yaratmalarını beklemek çok da mantıklı değil. Röportajların çoğunluğuna bakıldığında, Kıbrıs'ta toplumsal cinsiyet konusunda değişik görüşlerin olduğu görülebilmektedir.

Sonuç olarak, değişik jenerasyonlardan Kıbrıs'taki kadınlar ile yapılan bu röportajlar serisi kitabı, bir yandan Kıbrıs'ın yakın geçmişinden bugüne kadınların toplumsal hayattaki yerlerinin nereden nereye geldiğine dair önemli ipuçları sunarken, aynı zamanda kadınların bugünkü ilgi alanları, uğraşları, hayatta dert ettikleri konulardaki farklılıkları göstermesi bakımından çoğulcu bir bakış açısı sunuyor okura.

Yrd.Doç.Dr. Hakan Karahasan

Yakın Doęu Üniversitesi, İletişim Fakültesi

Film Yapımı ve Yayıncılık Bölümü

Lefkoşa-Kuzey Kıbrıs

E-posta: hakan.karahasan@neu.edu.tr

ORCID ID: 0000-0001-8479-0094.